

ZÁPISKY Z WOHLAU

Jsme ještě tady, někde ubytováni a pro naše utrpení lze ještě hledat slova. Snad zítra už to zase bude téměř bezejmenný výkřik hrůzy a pozítří už mlčení.

Ale dnes se zdá, že bude ještě čas. A mně se zdá: čas ztrácet nesmím. Nesmím ztrácet čas. Když ležím celý den v posteli a myslím si pro sebe, zdají se mi okouzlené obrazy o štěstí života. A pak si říkám: Neztrácet čas! Zachytit těch několik obrazů, které ve mně zní, už teď, dokud ve mně zní, s veškerou ohavností. Abych je už nemusila zachycovat ve světě krásy a naděje. A abych je měla zachycené, až je budu zpracovávat s nadějí.

Hleď, chci zase už nést s sebou své napsané listy – – –

Zůstanou-li někde ležet, nikdo, kdo je najde, jim nebude rozumět. Buď to budou Němci, nebo Rusové. Ani jedni, ani druzí neznají má slova. Neporozumí, že ještě v posledním okamžiku jsme nechtěli ztrácet čas, ten čas, který vede do budoucnosti a z dalekého budoucna do věčnosti. A snad v tom bude úmysl, že nikdo neporozumí. Nač povídat světu, který to stejně tak dobře ví: že jsme byli mladí a dychtiví. Dychtivější než jiní mladí. Tak dychtiví, jak všichni ti mladí, které zabila válka.

Wohlau, Rusko 2. března 1945

Ohavnost

Byla vždycky zlá. Pamatuji se jen na vztek, který vzbuzovaly její krátké nohy plné kostí, její tlusté tělo, které se dobře živilo, falešné zuby a sladký úsměv pro muže a oči – ovšem – ona samo sobectví.

Já. Plná krátkých nohou, kulatého břicha a tlustých prsou. Obraz, který svou bezvýznamností uráží vlastní jméno.

Teď je nemocná. Leží tak blízko mne. Vedle mé postele chodí na nočník. Držím ji za ruku, která se klepe strachy. Nedokrvená ruka, ve všech kloubech zahnutá. Třese se. „Ach, nevydržím, nevydržím.“ – Pak vylézají nohy plné rozklepaných kostí zpod županu a košile. Leze klín beze studu a plný horečky. Šál, který skoro spadl do špíny, zaclání na chvíli pohled. Pak je vidět žlutou vodu stékat po vlasech. Z nočníku se kouří – – –

Dopravují roztřesený zadek do postele. Černý župan a hnědý šál, omotaný kolem hlavy. „Joj, joj, to je bolest – –“

„Puká mně kůže na nohouch –“ Mluví do šálu, nikdo jí nerozumí. „Co je?“ „Puká mi kůže na nohouch.“ „Nerozumím – –“ „Že mi puká kůže na nohouch“ – – –

Vím, že vedle mne někdo leží, div že nedrkotají hrůzou jeho falešné zuby, že je teď odkázán na lidskou pomoc. Neotáčím se. Nevolnost mi stoupá po celém těle. Neotáče se!

Pozvracíš se – – –

Nemoc

Znáásillllňováál jsem že-ny – znáásillllňováál jsem že-ny – – – vytlouká můj prst do stehna. Je to pod peřinou, nikdo to nevidí. Je to tak hezké, že nikdo neví, že můj prst vytlouká do stehna – – – Znáásillllňováál jsem že-ny – Bože, jak se bránily! Bylo to, když jsme šli z fronty, a ony tam někde zůstaly a nechtěly – Fronta byla daleko, daleko přede mnou, tam jsem se nedíval a daleko za mnou, už mi z ní jen hučelo v uších a měl jsem sílu – – – Nechtěly, nechtěly – ale já jsem chtěl. Každou jsem uměl. Čím víc se bránily, tím víc mi hučelo v uších, tím větší jsem měl sílu. Každou jsem měl.

Znáásillllňováál jsem že-ny – – Jak už je ten prst unavený – – Už nechce – – Já také už nechci. Teď je fronta opravdu daleko. Je tu jen bílo a teplo a odpočinek a horečka. Jen v uších mi ještě hučí.

To jak chci spát – – – Prst leží blaženě pod peřinou. Nikdo se na něj neptá. Všichni už spí – – –

Operace

Musíme to otevřít a vyjmout – – –

Jak jsem někdy mohl žít bez vědomí toho, že si to musím dát otevřít a vyjmout z těla kulku? A přece to teď vím už tak dávno. – Včera mi lékař ukázal rentgenový snímek. Musíme to otevřít a vyjmout – – –

Jak jsem někdy mohl počítat dnes, zítra, za rok – a stále to byly vlny, vlny bez přerušení? Teď utíkají minuty závrtně rychle a nelze, nelze je zastavit. A někde, mezi jedním zítřkem a pozítřkem je mezera, propast nepřehledná. Nůž. Před operací je jako před stětím. Už není zítřek.

– – Vždyť je to v bezvědomí. Něco v něčem namočené – – a pak lze zase žít.

Operační stůl. Chvilu, které ses tak bál. Teď už se nebudeš musit bát – – –

Někde se vaří nástroje. Sestřičko – sestřičko, budu brzy spát?

Něco v něčem namočené. Zavřete ústa. Otvírám je. Proboha, budu musit kašlat – – – Zavírám je zase. Musím dýchat nosem. Ale já nechci přestat myslet! Kdyby mi to dělali při vědomí, nebyla by ta strašná mezera mezi dneškem a zítřkem. To není nůž – to je – nar-kóza. Dýchám, abych se udusil. Neztratit – neztratit – neztratit – – –

Znásilnění

Někde křičí prase. To není kvikot jako v dětských knížkách. To je křik. Ne, ne, ne, ne –

Utíkám. A oni za mnou. Utíkám, že musím uniknout. Vždyť nemohu letět víc – – –

Utíkám – – –

A přece se blíží. Ne, ne, ne, ne. Utíkám. Ne, ne, ne, ne, nechci. Nechci. A pak nůž, který už nevidím.

Smrt

Mrtvá Ruska v plotě. Nic.

A přece je někde docela vzadu zahrádka – sepjaté ruce, které se chvějí – z které bys nechtěl, aby odnášeli mrtvé.

Mrtvá Ruska v plotě. Nic. A přece něco.

4. března 1945

Chtěla bych těch několik stránek přinést domů. Sobě i vám. Neumím zdejší řeč. Zůstane-li to ležet na cestě, oni nebudou vědět, nebudou vědět, co vím já.

4. března 1945

Zdál se mi dnes [sen], který zachycuje víc z mého života, než by mohlo dlouhé psaní deníku, které teď nemohu začínat.

Bylo to v Terezíně a čekali jsme u vlaku na pražský transport, který měl toho večera přijet. Zároveň jsme my měli jet dál, ale vše kolem nás vypadalo jako normální nádraží a postrádalo hrůzy transportů.

Čekali jsme. Míša a Rudi a já. Měla přijet Ruthka Ehrmannová a hned s námi odjet. Ale ona nepřicházela a nepřicházela. Usadila jsem Míšu do vlaku a šla jí s Rudim naproti. Byl velmi nervózní. Zavěsil se do mne, jak jsme tam chodili. Nepamatuji se na slova, která jsme mluvili, ale vím, že jsem ho uklidňovala a ujišťovala, že Ruthka každou chvíli přijde.

Byla to tak přesná kopie toho, co jsem kdysi prožívala. Chtěla jsem s ním jít (ta noc u vlaku byla tak podobná těm časným zimním nocem, v kterých jsme spolu chodili), ale on šel se mnou jen, aby mluvil o své přítelkyni. – Nemám zde svůj minulý deník a dívám se někdy na slova, která teď píši, trochu cize, skoro tak, jako bych neznala svou vlastní minulost. Vždyť to je tak obyčejná, tak často se opakující milostná záležitost! Ale za tím vším leží všechno to pozhánání a naplnění dopisů a prvních, okouzlených začátků psaní. Tehdy jsem byla přesvědčená, že musím psát. Všem, co řekli básníci o básnění jsem tak jasně rozuměla. Nebylo to až příliš jasně? Musím se teď ptát. Tak příliš abstraktně chápané, kde to mělo konkrétní význam. A psala jsem tehdy proto, že jsem si nevěděla rady s životem a prohrávala své malé hry a musila se utěšovat? Stalo se teď

to, co jsem nikdy nepokládala za možné: mohla bych vše to tehdy napsané svázat růžovou pentličkou a schovat někam jako památku na dětství. Talent – talent nestačí. Ten má každé děvčátko ve škole, které umí zachytit tvar něčí hlavy a kreslí lépe než jiné. Kdyby ale pak, až dospěje, nebyla dost rozumná, aby přestala se svým malováním, bude ze sebe mačkat obrázky, tvary věcí dávno známé a podivně zkreslené tím, že jsou znovu nakreslené. Talent nestačí. Talent je povrch, za kterým musí stát osobnost. Malíř, básník. Někdo, kdo má svým talentem co vyjadřovat. Vyjadřovat tak, že doslova každá čára v jeho díle má své naplnění. Naplnění jednotlivých čar nemůže chápat nikdo než ten, který je za ně skryl. Ale těmito malými naplněními dostává umělecké dílo své kouzlo, tajemnost stvoření, které je vždycky tajemné a které vede pozorovatele, aby je sledoval do hloubek, které jsou tak proměnlivé, že vedou stále hlouběji – – –

Jak poznat školní talent od talentu člověka? Čekat, zda ještě budu psát. A budu-li, tedy ne hračkou jako dítě. Ale tak psát, abys jednou snesl kritiku, a přece zůstal jistý. Věnoval se tomu do takových hloubek, abys věděl. Neboť doba rozhodnutí se blíží.

Ten sen, s náladou, s jakou jsem tehdy psala, přišel do mých pochyb a donutil mě o nich psát.

Chovala jsem se v něm tak docela jako tehdy ve skutečnosti – Ruthka přišla a já jsem zmizela. Utíkala jsem k vlaku, který se už už rozjížděl, a naskočila jsem do jednoho vagonu. Míša tam ovšem nebyl. A všechna ta nejistota, co s ním je a kde je a co prožívá, kterou si nesmíme připustit, všechna ta přemáhaná hrůza z toho, že ho nemáme u sebe, ta hrůza nepochopitelná, i kdybychom si ji připustily, to vše se projevilo v tom snovém hledání. Běhala jsem z oddělení do oddělení a vyptávala se všech lidí. Byla tam Martička Bleierová a oslovila jsem ji Mařenko, nejasně si vědoma toho, že se tak nejmenuje. Přitom jsem si uvědomila, že mohu rychle chodit a že už mě nebolí noha. A zas jsem hledala. Nějaká žena hystericky křičela, když zpozorovala, že vstoupila do prázdného vagonu. Kolikrát jsem už takový křik slyšela, myslela jsem si, ale proč křičí, tady už přece nejde o život – – – A hledala jsem a hledala, plná noci a hrůzy z ohromného vlaku, a nenacházela – – –

4. dubna 1945